

Samlet miljøindsats fra Vand- og Naturplaner

Vand – og naturplanerne vil samlet set betyde et stort løft for miljøet:

- Kvælstof langs kysterne bliver reduceret med 19.000 tons
- Fosfor i søerne bliver reduceret med 210 tons
- 7300 km vandløb bliver forbedret af hensyn til dyre- og planteliv
- Spildevand bliver rensset bedre
- Tilbagegang af planter og dyreliv i Natura 2000 områder bremses
- 130.000 ha naturarealer får ekstensiv drift for at forhindre tilgroning
- 16.000 ha naturarealer får forbedret vandforhold ved indsats mod dræn og udtørring
- 20.000 ha skovnatur sikres ved at stoppe opsplittning og sammenkæde små arealer
- En generel styrkelse af hele den danske natur uden for Natura 2000 områderne på grund af affødte effekter fra den samlede indsats.

Derfor skal vi have Vandplaner

Selv efter årtiers indsats har det danske vandmiljø stadig brug for et kvalitetsløft. Trods tre vandmiljøplaner lever vores vand stadig ikke op til EU's standarder. Halvdelen af de danske åer, 2/3 af de danske søer og næsten 90 % af fjordene og kystområderne er under standard.

Der er derfor brug for en markant indsats. Næste mål er:

- **at forbedre kvaliteten i 7300 km vandløb ved at forbedre de fysiske forhold i vandløbene**
- **at forbedre miljøtilstanden i de danske fjorde og kystområder ved at reducere udledningen af kvælstof med 1/3 – i alt 19.000 tons**
- **at sikre god miljøtilstand i danske søer ved at reducere udledningen af fosfor med 210 tons.**

Indsatsen vil kræve betydeligt stærkere virkemidler end ved de tidligere vandmiljøplaner. De nemme redskaber er opbrugt i de sidste 20 års forbedringer - de lavest hængende frugter er plukket.

Det er også nødvendigt med et større perspektiv i indsatsen denne gang. Derfor er der store forskelle på de nye vandplaner og de tidligere vandmiljøplaner:

- Vandplanerne omfatter **hele vandets kredsløb** og sætter ind på alle typer vand – søer, vandløb, kyster, fjorde og grundvand.
- Vandplanerne er **designet** til at opfylde de enkelte vandområders behov.
- Planerne har **bindende mål** og en klar **tidsramme for deres opfyldelse** – i første omgang årene frem til 2015.
- Planerne stiller **konkrete mål** for hvert område.
- Planerne giver **opskriften** på, hvordan målene kan nås – og med hvilke **redskaber**.
- Planerne forlanger **mest miljø for pengene**. Kommunen skal vælge den billigste måde at løse problemerne på.
- Staten kan holde alle myndigheder fast på indsats, fordi den kan gøre **indsigelse** mod kommunernes handleplaner.
- Der er skabt et forbedret **finansieringsgrundlag**, med midler fra EU's landdistrikt-program, miljømilliard II mm.

Hvad er en vandplan?

Vandplanerne fortæller, hvordan Miljøministeriet inden år 2015 vil:

- *reducere mængden af kvælstof langs kysterne med 19.000 tons*
- *reducere mængden af fosfor i søerne med 210 tons*
- *forbedre dyre- og planteliv i 7300 km vandløb*
- *rense mere spildevand og dermed forbedre naturen i vandløb*

Vandplanerne inddeler Danmark efter naturlige vandskel, der hver har fået sin vandplan.

Der er i alt **23 vandplaner**. De 23 vandplaner viser, hvordan den samlede indsats skal fordeles i hele landet.

Hver vandplan opstiller mål for, hvordan miljøtilstanden skal være i områdets søer, vandløb, kystvande og grundvand.

En vandplan beskriver, hvor meget det enkelte vandområde **skal** forbedres.

Den fortæller også, **hvordan** forbedringen kan ske.

Mens kommunerne bestemmer, hvordan det **skal** ske.

Sådan er ansvaret fordelt:

Kommunerne har kompetence og ansvar for at gennemføre indsatsen på vandområder, vandløb, grundvand og spildevand. Det sker både ved at iværksætte nye initiativer og ved at bruge vandplanen, når de skal give nye miljøtilladelser og miljøgodkendelser. Kommunerne vil kunne vælge andre virkemidler end dem, som er fastlagt i vandplanerne, men forudsætningen er, at de er ligeså effektive og at kommunerne betaler eventuelle merudgifter.

Regeringen fastlægger den endelige indsats uden for landbruget efter høringen.

Staten har det overvejende ansvar for virkemidler over for landbruget. Det sker ved at gennemføre ny lovgivning om bl.a. efterafgrøder, randzoner og andre dyrkningsregler.

Vandplanernes virkemidler

For at leve op til EU-standarderne i vores vandkvalitet giver vandplanerne en række redskaber, som kan bruges for at nå målene – også kaldet virkemidler. Nogle er fastlagt af staten, andre kan kommunerne selv vælge.

De vigtigste **virkemidler** er:

- Krav om yderligere efterafgrøder for at reducere udledningen af kvælstof
- at anlægge randzoner og vådområder ved indløb til søerne for at reducere fosfor
- at reducere vedligeholdelse eller restaurere vandløb for at forbedre plante- og dyreliv
- at kloakere eller forbedre rensning af spildevand, og dermed:
- at reducere udledning af organisk stof i spildevandet, der er årsag til iltvind i vandløb

Planen præciserer, hvor stor dosis af de enkelte virkemidler man skal bruge for at nå målet.

Samlet lægger planerne op til, at der skal etableres:

50.000 ha randzoner – op til 10-13.000 ha vådområder - 140.000 ha med målrettede efterafgrøder

Særlige virkemidler for at mindske udledning af kvælstof fra landbrug:

- 10 meter randzoner langs vandløb og søer
- neutralisering af kvælstofeffekt ved byudvikling
- nye regler for jordbehandling i efteråret
- krav om efterafgrøder, der ikke kan erstattes af mindre effektive vintergrønne marker
- forbud mod pløjning af fodergræsmarker i visse perioder

Virkemidler for at mindske udledning af kvælstof fra andet end landbrug:

- forbedret rensning af spildevandsudledninger fra spredt bebyggelse
- reduktion af regnvandsoverløb fra fælleskloakker
- forbedring af ældre mindre kommunale renseanlæg
- indsats over for dambrug
- reduktion af industrielle udledninger

Virkemidler for grundvandet

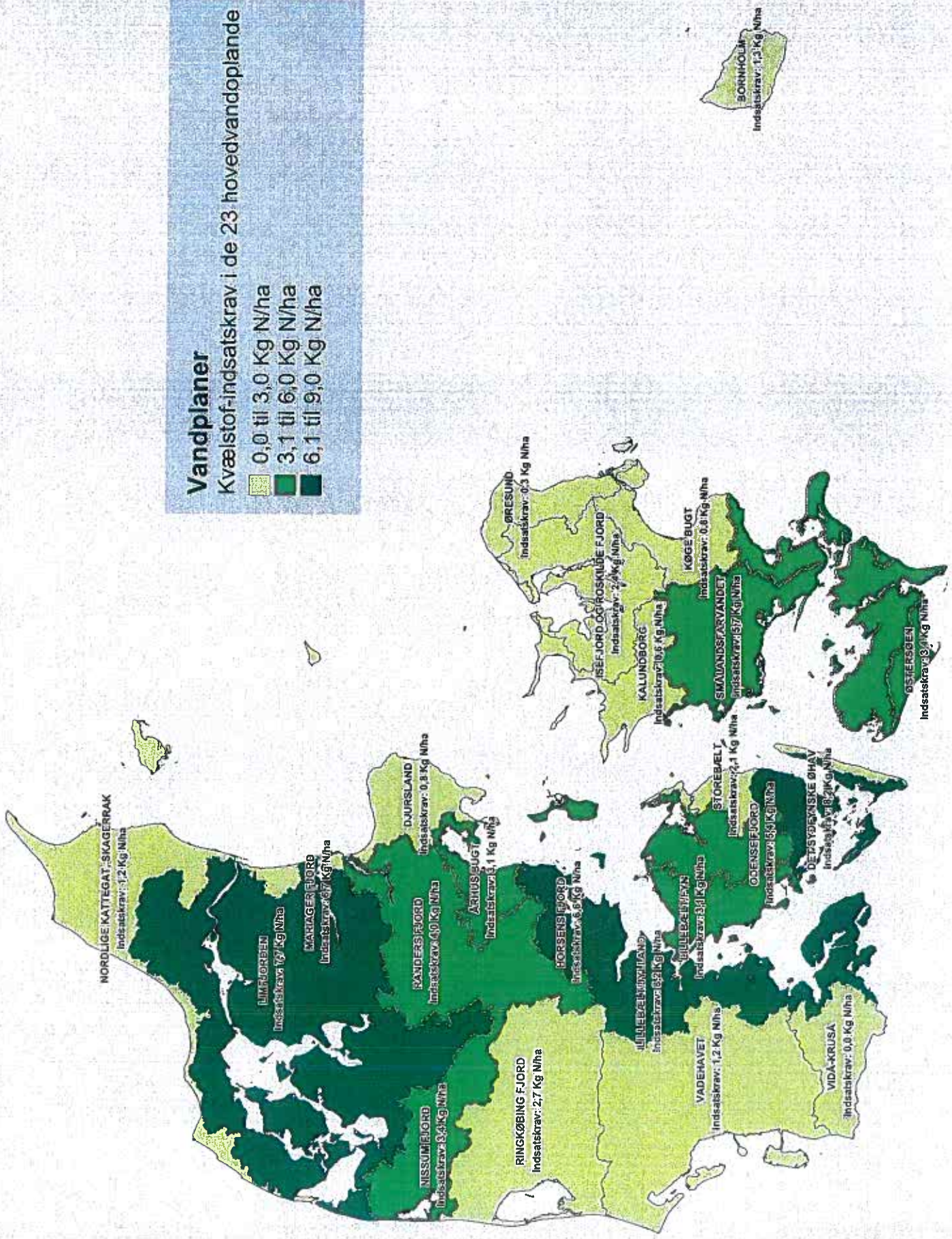
Vandplanerne udpeger områder, hvor vandindvinding skal reduceres for at sikre vand i vandløb. Det gælder både indvindinger til almen vandforsyning og indvindinger til markvandinger. Reduktion af indvindingerne vil ske i takt med, at indvindingstilladelser skal fornyes.

Vandplaner

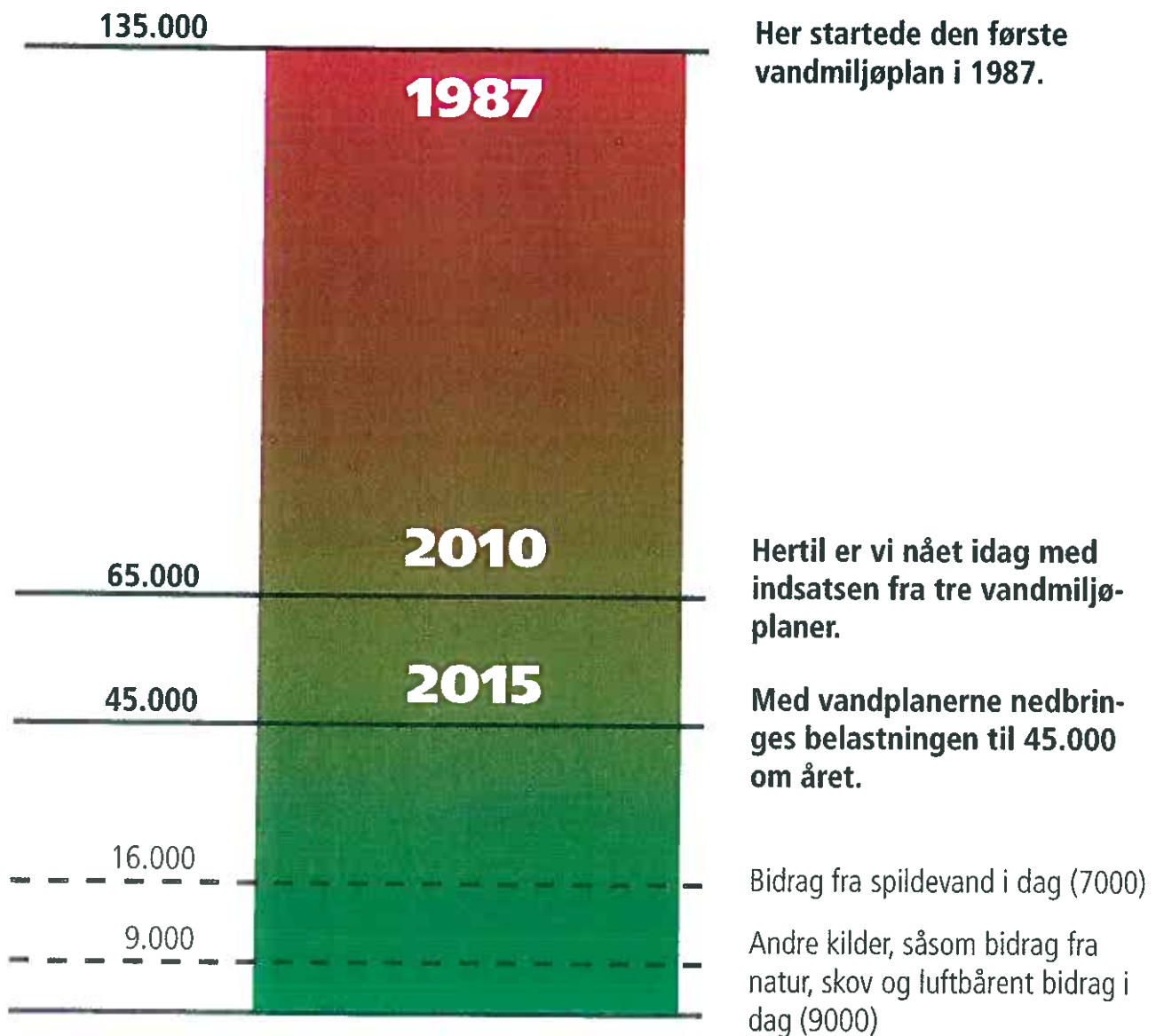
Kvælstof-indsatskrav i de 23 hovedvandoplande

- 0,0 til 3,0 Kg N/ha
- 3,1 til 6,0 Kg N/ha
- 6,1 til 9,0 Kg N/ha

Kvælstofbelastningen i Danmark (tons pr år)

Denne graf viser den tilnærmede udvikling i Danmark fra den 1. Vandmiljøplan kom i 1987 og frem til vandplanerne har fuld virkning i 2015.

Vandplaner - proces

I dag går høringsperioden for vandplanerne i gang. Den vil vare et år og er opdelt i to faser:

FORHØRING

I de kommende otte uger skal kommunerne gennemgå planerne med tekniske øjne for at sikre, at alle tal og forudsætninger i planerne er rigtige og baseret på de nyeste data, som kommunerne ligger inde med.

Efter de otte ugers forhøring vil By- og Landskabsstyrelsens miljøcentre opdatere de 23 vandplaner, så de tager hensyn til kommunernes tekniske indberetninger.

HØRING

Når vandplanerne er opdaterede, vil de blive sendt ud i en egentlig offentlig høring. Herefter er de i høring i et halvt år – hvor alle er velkomne til at bidrage og deltage.

Efter høringen udarbejder By- og Landskabsstyrelsen så de endelige vandplaner og sender dem til kommunerne.

HANDLEPLANER

Kommunerne skal udarbejde forslag til handleplaner for, hvordan de vil nå målene i vandplanerne senest 6 måneder efter vandplanerne er offentliggjort. Handleplanerne skal herefter i offentlig høring i mindst 8 uger før de kan vedtages endeligt.

Kommunerne skal vedtage sine handleplaner senest 1 år efter vandplanerne er offentliggjort. Herefter skal kommunerne sætte handling bag planerne.

SAMARBEJDET

Regeringen vil udføre denne store indsats i tæt og tillidsfuldt samarbejde med kommunerne.

Kommunerne skal løfte således løfte en væsentlig del af opgaverne.

Et eksempel på dette samarbejde er, at miljøministeren før jul indgik en aftale med KL om, at kommunerne skal have ansvaret for genopretningen af vådområder.

Vandplaner - FAQ

Hvor hurtigt virker planerne?

Naturen i vandløbene vil hurtigt blive bedre, når indsatsen er sket. Andre steder kan der gå flere år. I mange søer er der akkumuleret mange næringsstoffer (fosfor), som kun langsomt forsvinder.

Hvad er omfattet af vandplanerne?

Kystvande: alle.

Vandløb: 27.000 km af Danmarks godt 60.000 km vandløb, herunder mange grøfter.

Søer: Alle over 5 hektar (svarende til ti fodboldbaner). Visse søer mellem 1-5 hektar. Alle søer, der indgår i udpegningsgrundlaget for Natura 2000 områder.

Grundvand: 383 grundvandsområder.

Hvordan kommer man til at mærke, at vandet bliver renere?

Der bliver mere og bedre natur, og plante- og dyrelivet vil være rigere. Vi vil opleve mindre iltsvind og færre bundvendinger i kystvande og fjorde.

Bliver badevandet renere?

Ja, særlig som følge af indsatsen over for spildevandsoverløb og kloakering. Og problemer med badevandskvalitet i kystvande omkring å-udløb vil blive mindsket.

Vil man kunne drikke af vandet i bækken?

Nej. I Danmark bruger vi urensset grundvand som drikkevand. Bækkens vand kan godt indeholde skadelige bakterier, selv om det er blevet renere, så det bør man ikke drikke.

Kan jeg fange flere fisk i åen?

Ja, på sigt kommer der flere fisk, fordi levevilkårene for fisk, smådyr og planter bliver forbedret betydeligt.

NÆRINGSTOFFER

Hvad betyder "god økologisk tilstand"?

Det vil sige en tilstand, der kun er svagt ændret i forhold til en uberørt tilstand. Der skal være de dyr og vandplanter, som kun afviger lidt fra, hvad man kan forvente i vandløb, der er upåvirkede af mennesker.

Hvordan er de 19.000 tons fordelt?

Udledningen til fjorde og indre kystvande skal reduceres med 17.000 tons. Udledningen til de åbne kystvande som fx Kattegat skal reduceres med 2.000 tons. De åbne kystvande vil dog også have gavn af reduktionen i fjordene.

Hvad sker der, hvis vi ikke reducerer med 19.000 tons?

Så vil vi få mere iltsvind og bundvendinger i fjordene. Vi vil ikke kunne opnå god tilstand, men forringet økologisk tilstand i kystvandene, og Danmark vil ikke leve op EU's regler.

Hvor meget har vi allerede reduceret kvælstofudledning med?

Som følge af vandmiljøplanerne er den samlede udledning af kvælstof til kystvande reduceret med ca. 70.000 tons siden 1980'erne.

Hvorfor skader kvælstof havet?

Kvælstof øger produktion af mikroskopiske alger, der, når de synker til bunds, nedbrydes og dermed øger iltforbruget, så der kommer iltsvind.

Hvorfor reducerer man ikke kvælstof i søer og vandløb?

I vandløb har mængden af fosfor og kvælstof ikke nogen større betydning for miljøtilstanden. Det bliver hurtigt skyllet væk. Her er det derimod mængden af organisk stof fra spildevand, der er et problem, ligesom de fysiske forhold i vandløbet kan gøre livet svært for planter og dyr.

Hvorfor er fosfor skadeligt for søer?

Fosfor fungerer som gødning for alger og øger algevækst. Alger skygger for sollys til de vandplanter, der lever på bunden, som så forsvinder. Dertil synker algerne til bunds, når de dør, og bruger ilten i bundvandet til forrådnelse. Dermed opstår iltsvind i søen. Samlet giver det meget forringede forhold for fisk, bunddyr og planter.

Hvorfor beskytter vi kun kystvandene for kvælstof, og ikke fosfor?

I modsætning til søer er det for det meste kvælstof der begrænser planternes vækst.

Har dyrkning af brakarealer øget behovet for større kvælstofreduktioner?

Nej, ophør med brak betyder ikke nødvendigvis øget udvaskning af kvælstof til vandmiljøet. Det skyldes, at der er et loft over, hvor meget kvælstof der samlet må bruges i Danmark. Derfor bliver den samme mængde næringsstoffer, nu blot fordelt ud på et større areal.

Hvor kommer fosforudledningen fra?

Det kommer fra vores brug af vaskemidler, gødning og i foder til fiskeopdræt. I mange søer ligger gammel fosfor på bunden og frigives kun langsomt.

Hvordan gavner det vandmiljøet at forbedre vandløbene?

Indsatsen i vandløbene skal gavne plante- og dyrelivet. Det sker ved at skabe større variation – så vandløbene får en mere naturlig tilstand. Indsatsen er altså ikke rettet imod fjernelse af kvælstof og fosfor, da stofferne hurtigt bliver fragtet videre til søer og havet.

Hvad er punktkilder?

Punktkilder er bl.a. renseanlæg, overløbsbygværker, afstrømning fra befæstede arealer, dambrug, industrier/virksomheder og spredt bebyggelse.

Hvor mange husstande i Danmark er ikke kloakeret?

Ca. 360.000 ejendomme er ikke på offentlig kloak, men har forskellige grader af rensning, nedsivning mm.

Hvem betaler for at mindske udledning fra punktkilder?

Det gør forbrugene. Hvis udledning kommer fra virksomheder, herunder havbrug og dambrug, finansieres tiltagene som udgangspunkt af virksomhederne.

Hvordan indgår drikkevand i vandplanerne?

Planerne skal sikre sammenhæng mellem vores forbrug af vand og behovet for vand i vandløb og i naturen. Hvis der indvindes for meget vand, går det ud over vandløb og natur. Planerne sætter balancen.

Hvilket område af Danmark skal reducere mest kvælstof?

Oplande til de mere lukkede kystvande, særligt fjordene har det største indsatsbehov

Hvilket område skal reducere mindst?

Oplande til de åbne kystvande skal reducere kvælstof mindst, fx Kattegat eller Vadehavet.

KOMMUNERNE

Hvordan sikrer staten, at kommunerne lever op til vandplanerne?

Kommunerne skal udarbejde handleplaner, der fortæller, hvordan de konkret vil nå vandplanernes mål. Disse handleplaner skal godkendes af By- og Landskabsstyrelsens miljøcentre. Hvis centrene ikke mener, at kommunens handleplan kan nå målet, skal miljøcentret gøre indsigelse mod planen.

Skal kommunerne følge vandplanens anbefalinger?

Ikke slavisk, men målene i vandplanen er bindende. Hvis en kommune kan opnå samme miljøgevinst på en anden måde, end miljøcentret har anbefalet, må den gøre det. Det er kommunens ansvar at nå målene, og derfor kan den også i sidste ende bestemme, hvordan den vil gøre det. Regeringen forlanger, at det skal være på den mest omkostningseffektive måde.

Hvad vil det sige, at det skal være mest omkostningseffektivt?

Det betyder, at kommunen skal vælge den billigste og teknisk/praktisk gennemførlige måde at opnå målet. Man må altså ikke vælge en dyrere løsning, fordi det f.eks. er politisk eller erhvervsmæssigt mere bekvemt.

VIRKEMIDLER

Hvor stort et areal skal nu være nye vådområder?

Der skal etableres nye vådområder på 10.000 hektar (100 kvadratkilometer). Det vil medføre en reduktion af udledningen af 1.130 tons kvælstof. Erfaringerne fra vandmiljøplan II og III viser, at 10.000 ha er realistisk at genoprette inden for den fastsatte tidsramme.

Kan kommunerne frit vælge virkemidler?

En del af de målrettede virkemidler kan kommunerne selv vælge. Fx bestemmer de, hvor der skal være vådområder, præcist hvor og hvordan der skal ske forbedringer af fysiske forhold i vandløb og, hvor der skal sættes ind over for spildevand. Kommunen skal altid

kunne dokumentere, at "selvvalgte" virkemidler har samme miljøeffekt som virkemidlerne i vandplanen.

Er der taget højde for klimaforandringer i vandplanlægningen?

Nej. Der er endnu ikke tilstrækkelig viden om, hvordan klimaændringerne vil påvirke vandmiljøet. Så snart vi ved det, vil det blive indarbejdet. Men den kommende indsats vil under alle omstændigheder gøre vandmiljøet bedre i stand til at klare klimaudfordringer. Visse virkemidler, fx vådområder vil have en positiv effekt i forhold til klimatilpasning, fordi vådområderne kommer til at fungere som bufferzoner ved kraftig regn-afstrømning. Frem til næste vandplan i 2015 vil By- og Landskabsstyrelsen klarlægge, hvordan effekten af klimaforandringerne skal inddrages.

ØKONOMI

Hvad koster vandplanerne?

I Grøn Vækst investeres for perioden 2010-2015 i alt 13,5 mia. kr., hvoraf en væsentlig del er til indsatserne i vandplanerne. Hertil skal lægges brugerfinansierede udgifter særligt på spildevands- og vandforsyningsområdet.

Hvor kommer pengene fra til vandplanerne?

Grøn Vækst indsatsen for 2010-2015 finansieres bl.a. af:

- EU's landdistriktsprogram
- Miljømilliard II
- Pesticidafgifter
- Salg af arealer under Miljøministeriet og Fødevareministeriet

Er der koordination mellem vand- og naturplanerne?

Ja. Nogle virkemidler, f.eks. randzoner langs vandløb og søer, vil i nogle tilfælde bidrage til at nå mål for både vand og natur. I forbindelse med forhøringen kan det yderligere drøftes, om der kan opnås mere synergi ved at indarbejde særlige hensyn i konkrete områder.

Hvordan virker de dyrkningsfrie randzoner langs vandløbene?

Fosfortilførslen til vandløbene bliver reduceret som følge af, at der skal udlægges 10 m randzone langs alle vandløb og søer over 100m². Inden for denne zone bliver der krav om forbud mod sprøjtning, gødskning og al dyrkning, undtagen vedvarende græs og flerårige energiafgrøder.

Modtager lodsejere med jord ned til vandløb kompensation?

Ja, der i Grøn Vækst er lagt op til

- kompensation af 10 meter randzoner
- nye vådområder og "fosfor"-ådale sker ved frivillige ordninger, men med tilskud
- kompensation til lodsejere, når mindre vandløbsvedligeholdelse fx forårsager oversvømmelser af arealer tæt på vandløbet.
- kompensation af et dokumenteret tab ved vandløbsrestaurering og fjernelse af spærringer

Vandplaner - trivia:

Der bliver udledt ca. 65.000 tons kvælstof fra land til de danske kyster om året. Heraf er ca. 6.000 tons fra spildevand - resten stammer fra forskellige kilder, særligt landbruget.

Tidligere vandmiljøplaner har reduceret kvælstofudledningen til kystvande med 70.000 tons.

Vi udleder i alt ca. 2000 tons fosfor til vandmiljøet om året, ca. halvdelen fra spildevand, dambrug mm., og den anden halvdel stammer fra landbrugsjorde mm. I 1980'erne udledte vi 10.000 tons årligt.

Vi reducerer nu med 210 tons svarende til vægten af 42 asiatiske elefanter.

Vi forbedrer 7300 kilometer vandløb. Det svarer til strækningen fra København til Zambia.

Størst forandring vil man opleve i vandløb, hvor fisk, bunddyr og planter hurtigt vil trives bedre. Langs kyster og søer går der længere tid.

Ca. 360.000 husstande i det åbne land har ikke kloak. Deres spildevand udledes mere eller mindre urensset. Kommunerne er i gang med en indsats for 90.000 ejendomme. Med vandplanerne kræver forbedret rensning for yderligere 17.000 ejendomme.

Vandplaner - oplysninger:

Hjemmeside:

Alle vandplaner kan man finde på By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside:

www.blst.dk

I de kommende uger vil der være direkte henvisninger fra forsiden. Til både vand- og naturplaner er der et meget stort baggrundsmateriale, der også er adgang til fra hjemmesiden.

Alt materiale uddelt i dag ligger på hjemmesiden under *presse*.

Politiske spørgsmål:

Miljøministerens pressechef Sune Bové, tlf. 7254 6032, subov@mim.dk

Generelle opklarende spørgsmål:

Kontorchef Hans Chr. Karsten, By- og Landskabsstyrelsen, tlf. 7254 4892, hck@blst.dk

Pressechef Kenneth Bo Jørgensen, By- og Landskabsstyrelsen, tlf. 20216673, kebjo@blst.dk

Regionale spørgsmål:

Områdechef Tony Christensen, Miljøcenter Roskilde, tlf. 72 54 81 40 – email: toc@ros.mim.dk

Områdechef Philip G. Pedersen, Miljøcenter Nykøbing, tlf. 72 54 88 41- email: phgpe@nyk.mim.dk

Områdechef Harley B. Madsen, Miljøcenter Odense, tlf. 72 54 84 72 – email: habma@ode.mim.dk

Områdechef Mads Ejby-Ernst, Miljøcenter Ribe, tlf. 72 54 85 49 – email: maejb@rib.mim.dk

Centerdirektør Mikael Schultz, Miljøcenter Ringkøbing, tlf. 72 54 87 00 – email: mischin@mim.dk

Specialkonsulent Peter Kaarup, Miljøcenter Århus, tlf. 72 54 82 62 – email: pekje@aar.mim.dk

Centerdirektør Hans Høyer, Miljøcenter Ålborg, tlf. 72 54 86 00– email: hanjh@aal.mim.dk